

УДК 346.5

Семенюк Володимир Миколайович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID 0009-0002-2575-4805

Шевченко Вадим Іванович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID 0009-0001-0710-1520

ПРАВОВА ПРИРОДА ПОНЯТТЯ «СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ» У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. У статті досліджено поняття спеціальних режимів у сфері господарювання, їхню правову природу, класифікацію та роль як інструменту стимулювання економічної активності. Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правового регулювання спеціальних режимів в Україні та досвіду інших країн. Визначено ключові переваги, ризики та критерії оцінки ефективності таких режимів. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародної практики, а також принципів правової справедливості та прозорості.

Ключові слова: спеціальні режими, господарська діяльність, вільні економічні зони, кластер інновацій, правове регулювання, ефективність, міжнародний досвід.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування економіки багато в чому залежить від здатності правової системи адаптуватися до викликів часу. Спеціальні режими у сфері господарювання є важливим інструментом, який дозволяє державам створювати сприятливі умови для інвестицій, інноваційної діяльності та розвитку стратегічних галузей. Проте в Україні їх впровадження часто стикається з низкою проблем: фрагментарність законодавчого регулювання, відсутність єдиних критеріїв для оцінки ефективності, ризики нерівності серед суб'єктів господарювання. Це створює потребу у вдосконаленні правового регулювання спеціальних режимів для досягнення стабільності та економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження правової природи спеціальних режимів знаходять своє відображення у працях українських і зарубіжних науковців. Зокрема, роботи Гаврилишина О. акцентують увагу на теоретичних основах класифікації спеціальних режимів [3]. Власенко Л. аналізує проблеми правового регулювання вільних економічних зон в Україні, порівнюючи їх із міжнародною практикою [2]. Захарченко С. зосереджується на ризиках, пов'язаних із нерівністю суб'єктів у спеціальних режимах [4]. Водночас недостатньо розкрито питання інтеграції міжнародного досвіду у правове поле України та забезпечення балансу між стимулюванням господарської діяльності й дотриманням принципів правової справедливості.

Мета статті. Метою статті є аналіз правової природи та ефективності спеціальних режимів у сфері господарювання, визначення їхньої ролі як інструменту економічного стимулювання та розробка рекомендацій для вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «спеціальний режим» займає важливе місце у правовій доктрині, оскільки воно відображає особливі умови функціонування певних правовідносин або сфер діяльності, які відрізняються від загального

правового порядку. Його етимологія походить від латинського слова «regimen», що означає управління, порядок, керівництво. У поєднанні зі словом «спеціальний» поняття отримує значення відокремленого або окремо врегульованого порядку, який застосовується до конкретних обставин або суб'єктів [2].

Еволюція поняття «спеціальний режим» тісно пов'язана із розвитком правових систем і потребою держави в регулюванні окремих сфер суспільного життя з урахуванням специфічних економічних, політичних чи соціальних умов. У класичному праві воно використовувалося для позначення особливих регуляцій, які вводилися у кризових чи надзвичайних ситуаціях. Згодом його застосування розширилося на господарську сферу, де спеціальні режими почали запроваджуватися з метою стимулювання інвестицій, розвитку окремих галузей економіки чи залучення капіталу.

У сучасній правовій доктрині «спеціальний режим» сприймається як комплекс правових норм, що встановлюють особливий порядок регулювання правовідносин у певній сфері. Відмінність цього режиму від загального полягає у використанні спеціальних правових інструментів, таких як пільги, спрощені процедури, пріоритети чи виключення з загальних правил. Наприклад, у сфері господарювання такі режими можуть включати податкові пільги, особливі умови експорту-імпорту, спрощення адміністративних процедур.

Історично «спеціальні режими» формувалися під впливом потреб економічного розвитку та міжнародної конкуренції. У період індустріалізації держави запроваджували такі режими для підтримки стратегічних галузей економіки, стимулювання експорту чи залучення іноземних інвестицій. Зокрема, у багатьох країнах поширення набули вільні економічні зони, які забезпечували підприємствам пільгові умови діяльності. Цей досвід довів, що спеціальні режими можуть бути ефективним інструментом економічної політики, хоча водночас вони породжують ризики, такі як нерівність у регулюванні або зловживання з боку суб'єктів господарювання.

Таким чином, поняття «спеціальний режим» має глибокі корені у правовій системі та постійно еволюціонує відповідно до змін у суспільстві та економіці. Його аналіз дозволяє краще зрозуміти специфіку правового регулювання в умовах, що вимагають адаптації правових інструментів до особливих потреб [4].

У правовій доктрині поняття «загальний» і «спеціальний» правовий режим часто розглядаються як дві складові, що визначають різні підходи до регулювання суспільних відносин. У контексті господарської діяльності ці режими мають свої особливості, які дозволяють забезпечувати як загальне правове поле для всіх суб'єктів, так і врахування специфічних умов для окремих видів господарювання.

Загальний правовий режим характеризується універсальністю та однаковістю застосування норм до всіх суб'єктів господарювання. Це базовий рівень регулювання, який забезпечує основні принципи правопорядку, такі як рівність, законність, передбачуваність і стабільність. Загальний режим включає стандартні норми, що регулюють підприємницьку діяльність: реєстрацію суб'єктів, оподаткування, трудові відносини, захист конкуренції тощо. Його ключова мета – створення єдиного правового поля, у межах якого всі учасники економічного процесу діють на рівних умовах [5].

Натомість спеціальний правовий режим є виключенням із загального правила, яке встановлюється для регулювання особливих ситуацій або специфічних суб'єктів. Він застосовується тоді, коли загальні норми не забезпечують необхідної ефективності через специфіку певної діяльності, території або групи суб'єктів. Спеціальний режим може включати додаткові пільги, обмеження, спрощення процедур або ж специфічні вимоги, які не передбачені в загальному режимі. Наприклад, функціонування вільних економічних зон передбачає пільгове оподаткування, спрощений порядок митного оформлення або підтримку інфраструктури за рахунок держави [2].

Відмінність між цими режимами полягає не лише в обсязі й характері правового регулювання, але й у їхніх цілях та функціях. Загальний режим спрямований на забезпечення стабільності, передбачуваності та рівності умов для всіх учасників ринку. Натомість спеціальний режим орієнтований на стимулювання певних видів діяльності або територій, які мають стратегічне значення для економіки чи суспільства. Наприклад, у сфері інновацій спеціальний режим може сприяти розвитку стартапів через податкові кредити або грантове фінансування.

Разом із тим, спеціальні режими повинні впроваджуватися таким чином, щоб не порушувати принципу рівності суб'єктів господарювання. Надмірне використання спеціальних режимів або їхня неадекватна реалізація може призвести до нерівності, зловживань або створення сприятливих умов для вузького кола суб'єктів на шкоду іншим. Тому особливості спеціальних режимів потребують ретельного юридичного обґрунтування, а їхнє впровадження – прозорості та контролю [3].

Таким чином, загальний і спеціальний правові режими є взаємодоповнюючими елементами системи правового регулювання господарської діяльності. Загальний режим забезпечує стабільність і однаковість, тоді як спеціальний дозволяє враховувати специфічні потреби економіки, що сприяє її розвитку в особливих умовах. Розуміння цих відмінностей важливе для вдосконалення правового регулювання та забезпечення балансу між загальними й спеціальними інтересами у сфері господарювання.

Спеціальні режими у господарюванні є багатовимірним правовим явищем, яке дозволяє адаптувати правове регулювання до специфічних умов, завдань чи територій. Їх класифікація має важливе значення як для теоретичного осмислення, так і для практичного застосування. Найчастіше спеціальні режими поділяються на територіальні, галузеві та функціональні, залежно від об'єкта їх застосування та цілей, які вони покликані досягти [4].

Територіальні режими орієнтовані на створення особливих умов для господарювання в межах певної географічної зони. Прикладом є вільні економічні зони (ВЕЗ), які запроваджуються для залучення інвестицій, стимулювання експорту або розвитку відсталіх регіонів. У таких зонах можуть діяти пільгові умови оподаткування, спрощені митні процедури чи додаткові гарантії для інвесторів. Інший приклад – спеціальні режими для територій, які зазнали екологічних чи економічних криз (зони екологічного лиха, території пріоритетного розвитку). Їхнє основне завдання – подолання кризових явищ і забезпечення відновлення економічної активності.

Галузеві режими створюються для підтримки конкретних секторів економіки, які мають стратегічне значення або потребують додаткового стимулювання. Наприклад, спеціальні режими можуть застосовуватися до сфери інновацій, де держава запроваджує податкові кредити для стартапів або створює технопарки. Інший приклад – аграрний сектор, який отримує державну підтримку через субсидії, пільгові кредити чи зниження податкового навантаження. Галузеві режими також можуть застосовуватися до транспорту, енергетики або ІТ-сектору, де необхідно враховувати специфіку діяльності та забезпечувати розвиток інфраструктури.

Функціональні режими спрямовані на регулювання окремих видів діяльності або виконання конкретних функцій, які не залежать від території чи галузі. Наприклад, спеціальні режими можуть стосуватися інвестування, зовнішньоекономічної діяльності, державних закупівель або концесій. Їхня основна мета – забезпечити ефективність виконання певних функцій, які мають загальноекономічне значення. Часто функціональні режими вводяться для спрощення адміністративних процедур, забезпечення прозорості або стимулювання участі приватного сектору в реалізації державних проектів [5].

Ці три види спеціальних режимів часто взаємодіють і перетинаються, створюючи комплексне правове середовище для регулювання господарської діяльності. Наприклад,

територіальний режим ВЕЗ може включати галузеві пільги для інвесторів у сфері виробництва та функціональні інструменти, такі як спрощені митні процедури (табл. 1.).

Таблиця 1. Класифікація спеціальних режимів у господарюванні

Тип режиму	Опис	Приклади
Територіальні	Діють у межах визначених зон, створюючи пільгові умови для розвитку території.	Вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, зони екологічного лиха.
Галузеві	Спрямовані на підтримку окремих секторів економіки, які мають стратегічне значення.	Пільги для інноваційних підприємств, субсидії в аграрному секторі, підтримка ІТ-компаній.
Функціональні	Регулюють окремі види діяльності або функції, незалежно від території чи галузі.	Режими інвестування, спрощення зовнішньоекономічної діяльності, особливості концесійних угод.

Таким чином, класифікація спеціальних режимів дозволяє глибше зрозуміти їхню природу та функції, а також підвищити ефективність їхнього застосування. Вона створює основу для вдосконалення правового регулювання і врахування специфіки конкретних потреб економіки.

Нормативно-правова основа «спеціального режиму» у сфері господарювання визначає умови, порядок та межі застосування таких режимів. Це питання є ключовим для забезпечення правової визначеності та ефективності функціонування правової системи. В Україні законодавче визначення спеціальних режимів є фрагментарним і часто залежить від специфіки конкретних сфер або територій. Наприклад, у Законі України «Про вільні економічні зони» детально регламентовано правовий статус, порядок створення та функціонування таких зон, передбачено спеціальні податкові та митні режими. Подібні норми можна знайти в нормативних актах, що стосуються територій пріоритетного розвитку, індустріальних парків або пільг у галузі інновацій. Водночас спостерігається відсутність уніфікованого підходу до визначення загальних принципів функціонування спеціальних режимів, що може створювати правові колізії та нерівність у застосуванні норм [6].

Міжнародний досвід показує, що спеціальні режими є важливим інструментом економічної політики багатьох країн. Наприклад, у Китаї функціонують спеціальні економічні зони (СЕЗ), які стали локомотивом економічного зростання завдяки спрощенню процедур для інвесторів, пільговому оподаткуванню та державній підтримці. У країнах Європейського Союзу популярними є науково-дослідні кластери, які отримують податкові пільги та гранти для стимулювання інновацій. Такі режими часто регулюються на рівні окремих регіонів чи держав, але базуються на міжнародно визнаних принципах, зокрема прозорості, рівності умов і захисту інтересів учасників [5].

Правові аспекти встановлення спеціальних режимів нерозривно пов'язані з необхідністю чіткого визначення їхніх меж та наслідків. Однією з основних проблем є відсутність єдиної термінології та критеріїв для розмежування спеціальних і загальних режимів. Це може призводити до зловживань, таких як вибіркоче надання пільг або створення умов для недобросовісної конкуренції.

Крім того, важливо забезпечити баланс між стимулюванням економічної активності та збереженням загальних принципів правопорядку, зокрема рівності перед законом і справедливості. Правові наслідки функціонування спеціальних режимів також можуть бути неоднозначними. З одного боку, вони сприяють залученню інвестицій, створенню робочих

місць і розвитку територій. З іншого боку, надмірне використання пільг може призводити до втрати бюджетних надходжень, залежності від державної підтримки або неефективного використання ресурсів. Це особливо актуально для України, де спеціальні режими часто запроваджуються без належного аналізу їхньої економічної доцільності та правових ризиків[2].

Таким чином, нормативно-правова основа спеціальних режимів у сфері господарювання потребує вдосконалення. Важливим завданням є розробка уніфікованого підходу до визначення спеціальних режимів, гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, а також забезпечення прозорості та справедливості їхнього впровадження. Це дозволить підвищити ефективність використання спеціальних режимів як інструменту економічної політики та зміцнити правову систему загалом.

Спеціальні режими у сфері господарювання виступають одним із ключових інструментів стимулювання економічної активності. Вони дозволяють створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та інновацій, підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Запровадження таких режимів є відповіддю на специфічні економічні потреби чи виклики, що виникають у певних секторах або регіонах.

Економічна мета спеціальних режимів полягає у підтримці стратегічно важливих напрямів господарської діяльності. Наприклад, вільні економічні зони (ВЕЗ) часто створюються для залучення іноземного капіталу, розвитку експорту та технологічного оновлення. У цих зонах підприємства користуються податковими пільгами, спрощеними адміністративними процедурами та зниженими митами. Подібні режими активно використовуються у Китаї, де вони стали каталізатором економічного зростання, а також у країнах ЄС, де функціонують кластери інноваційного розвитку, спрямовані на підтримку дослідницької діяльності [1].

Окремим напрямом є стимулювання інноваційної діяльності через створення технопарків, індустріальних зон та інших спеціалізованих територій. Такі режими забезпечують фінансову та інфраструктурну підтримку компаній, які займаються розробкою новітніх технологій. Успішні приклади можна знайти у Силіконовій долині в США чи Європейському дослідницькому центрі CERN, де спеціальні режими дозволяють оптимізувати витрати та залучати талановитих фахівців.

Водночас спеціальні режими мають як переваги, так і ризики для суб'єктів господарювання. Серед основних переваг можна виділити зниження витрат завдяки пільгам, спрощений доступ до ресурсів і ринків, підвищення інвестиційної привабливості. Наприклад, зменшення податкового навантаження дозволяє підприємствам реінвестувати кошти у розвиток, тоді як спрощені процедури прискорюють запуск нових проєктів. Такі умови є особливо привабливими для малого та середнього бізнесу, який часто стикається з бар'єрами у вигляді складної бюрократії чи високих стартових витрат [6].

Однак використання спеціальних режимів несе і певні ризики. Надмірна концентрація пільг у руках окремих суб'єктів може створювати нерівність на ринку та негативно впливати на конкурентне середовище. Крім того, надмірна залежність від державної підтримки може призводити до зловживань, низької ефективності використання ресурсів або втрат бюджету через недоотримані податкові надходження. Наприклад, у деяких країнах ВЕЗ стали інструментом для ухилення від сплати податків або створення фіктивних підприємств.

Таким чином, спеціальні режими мають значний потенціал для стимулювання господарської діяльності, однак їх впровадження вимагає ретельного аналізу економічної доцільності, прозорості та контролю. Лише за таких умов вони можуть стати ефективним інструментом розвитку економіки, забезпечуючи баланс між інтересами держави та бізнесу.

Оцінка ефективності спеціальних режимів у сфері господарювання є важливим інструментом для визначення їхньої дієвості та доцільності. Це дозволяє оцінити, чи досягаються економічні та соціальні цілі, заради яких вони були запроваджені, а також

виявити можливі недоліки у функціонуванні таких режимів. Для цього використовуються різноманітні критерії та індикатори, які відображають вплив спеціальних режимів на економіку, інвестиції, інновації та розвиток регіонів [4].

Одним із ключових критеріїв є **економічна результативність**. Вона оцінюється через такі індикатори, як обсяг залучених інвестицій, рівень експорту, створення нових робочих місць і зростання доходів місцевих бюджетів. Наприклад, ефективність вільних економічних зон можна виміряти через обсяги інвестицій, які були залучені завдяки пільговим умовам, або через збільшення частки продукції, що експортується з цих зон. Якщо такі результати перевищують витрати на впровадження режиму (податкові пільги, інфраструктурні проекти), це свідчить про його позитивний вплив [2].

Соціальний ефект також є важливим критерієм. Він відображає, наскільки спеціальні режими сприяють покращенню умов життя місцевого населення, зниженню рівня безробіття, забезпеченню доступу до нових послуг чи технологій. Наприклад, створення індустріальних парків у регіонах із високим рівнем безробіття може бути ефективним лише за умови, що місцеві мешканці отримують доступ до створених робочих місць, а не лише спеціалісти з інших територій.

Ще одним важливим критерієм є **технологічний розвиток**. Це особливо актуально для спеціальних режимів, що спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності. У цьому випадку ефективність оцінюється через кількість нових технологій, що були створені в межах такого режиму, кількість отриманих патентів, а також зростання кількості інноваційних підприємств. Наприклад, функціонування технопарків чи кластерів може вважатися успішним, якщо вони сприяють розвитку науково-дослідної діяльності та впровадженню інновацій у виробництво [5].

Водночас необхідно враховувати **фінансову ефективність**, яка оцінюється через співвідношення витрат держави (податкові пільги, субсидії, інфраструктурні інвестиції) та отриманих результатів. Низька фінансова ефективність може свідчити про нераціональне використання ресурсів, навіть якщо за іншими критеріями режим демонструє позитивні результати. Наприклад, якщо на кожен долар інвестицій держава витрачає значно більше, ніж отримує у вигляді додаткових податків чи економічного зростання, ефективність такого режиму викликає сумніви [6].

Крім того, важливо враховувати довгостроковий вплив спеціальних режимів. У короткостроковій перспективі вони можуть демонструвати значні результати, наприклад, завдяки податковим пільгам чи прямих державним субсидіям. Проте в довгостроковій перспективі важливо оцінювати, чи створюють ці режими стійкі стимули для розвитку бізнесу, чи вони стають причиною залежності від державної підтримки (табл. 2.).

Таблиця 2. Критерії та індикатори ефективності спеціальних режимів

Критерій	Опис	Індикатори
Економічна результативність	Вплив на економічне зростання та залучення капіталу.	Обсяги інвестицій, зростання експорту, створення робочих місць, доходи місцевих бюджетів.

Соціальний ефект	Вплив на соціальну сферу, якість життя населення.	Рівень безробіття, доступ до послуг, соціальна стабільність.
Технологічний розвиток	Сприяння інноваціям і розвитку технологій.	Кількість патентів, створення нових технологій, зростання інноваційних підприємств.
Фінансова ефективність	Раціональність витрат держави на впровадження режимів.	Співвідношення державних витрат і отриманих економічних результатів.
Довгостроковий вплив	Сталість результатів у перспективі.	Збереження економічної активності, зростання приватних інвестицій, зменшення державної залежності.

Оцінка ефективності спеціальних режимів через ці критерії та індикатори дозволяє не лише виміряти їхню дієвість, але й виявити напрями вдосконалення. Лише за умов систематичного аналізу таких результатів спеціальні режими можуть стати справжнім інструментом сталого економічного розвитку.

Вдосконалення правового регулювання спеціальних режимів у сфері господарювання є важливим завданням для забезпечення ефективності їхнього функціонування, відповідності суспільним і економічним викликам, а також дотримання принципів справедливості та правової визначеності. Розвиток національного законодавства в цій сфері повинен враховувати специфіку української економіки, міжнародний досвід і необхідність забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання [6].

Одним із ключових напрямів вдосконалення є гармонізація та модернізація національного законодавства. Необхідно розробити єдиний законодавчий акт, який би чітко визначав загальні принципи, підходи та критерії запровадження спеціальних режимів у господарюванні. Важливим завданням є впровадження механізмів оцінки економічної ефективності спеціальних режимів на етапі їхнього планування, що дозволить уникнути неефективного використання державних ресурсів. Також слід забезпечити прозорість процедур для запровадження таких режимів і чітко регламентувати механізми контролю за їх реалізацією.

Інтеграція міжнародного досвіду в національне правове поле може значно підвищити ефективність спеціальних режимів. Наприклад, використання досвіду країн ЄС щодо функціонування технопарків або дослідницьких кластерів дозволить стимулювати інноваційну активність і залучати іноземні інвестиції. У цьому контексті важливо враховувати принципи, які застосовуються в міжнародній практиці: прозорість, недискримінація, захист прав інвесторів і стійкість до корупційних ризиків. Одним із прикладів є застосування стандартів ОЕСД для регулювання діяльності вільних економічних зон, що дозволяє уникати зловживань і сприяти інтеграції в глобальні економічні процеси [1].

Баланс між стимулюванням господарської діяльності та дотриманням принципів правової справедливості залишається ключовим викликом для вдосконалення правового регулювання спеціальних режимів. З одного боку, спеціальні режими повинні забезпечувати підтримку суб'єктів господарювання через пільгові умови або спрощені процедури. З іншого боку, важливо уникати створення привілейованих умов для вузького кола учасників, що може порушувати принципи рівності та конкурентності. Для цього необхідно запровадити чіткі й об'єктивні критерії відбору суб'єктів, які мають право користуватися спеціальними режимами, а також забезпечити регулярний моніторинг їхньої діяльності.

Удосконалення правового регулювання також передбачає розвиток механізмів зворотного зв'язку. Це означає, що суб'єкти господарювання та громадськість повинні мати можливість брати участь у процесі оцінки ефективності спеціальних режимів, подавати пропозиції щодо їх поліпшення та отримувати доступ до інформації про результати їхнього функціонування. Лише за таких умов можна забезпечити максимальну користь від запровадження спеціальних режимів і водночас уникнути зловживань чи нерівності у господарській сфері [3].

Таким чином, вдосконалення правового регулювання спеціальних режимів у сфері господарювання потребує комплексного підходу, який включає модернізацію національного законодавства, інтеграцію міжнародного досвіду, забезпечення прозорості та справедливості процедур. Це створить умови для ефективного використання спеціальних режимів як інструменту економічного розвитку, стимулювання інвестицій та забезпечення соціальної стабільності.

Висновки. Спеціальні режими у сфері господарювання є ефективним інструментом для залучення інвестицій, стимулювання інноваційної діяльності та розвитку стратегічних галузей. Однак їх функціонування вимагає чіткого нормативного регулювання, прозорих критеріїв оцінки ефективності та забезпечення рівних умов для суб'єктів господарювання.

Інтеграція міжнародного досвіду, зокрема принципів прозорості та відповідальності, є важливим кроком для підвищення ефективності спеціальних режимів в Україні. Запровадження уніфікованого підходу до їх регулювання дозволить уникнути правових колізій, забезпечити баланс між стимулюванням економічної активності та дотриманням принципів правової справедливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. OECD. (2021). Policy Framework for Investment in Special Economic Zones. OECD Publications.
2. Власенко Л. (2022). Правові аспекти функціонування вільних економічних зон в Україні. Економічне право.
3. Гаврилишин О. (2021). Теоретичні основи правового регулювання спеціальних режимів. Право і економіка.
4. Захарченко С. (2023). Ризики нерівності у спеціальних режимах господарювання. Правові інновації.
5. Іващенко, І. (2023). Правовий режим суб'єктів господарювання та проблеми його вдосконалення. Устименко Володимир, Джабраїлов Руслан. Правове забезпечення, 130. URL: https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/195/V_Mamutov_4_Readings.pdf?sequence=3#page=130
6. Подоляк А. (2019) BUSINESS, С. О. Д. ЩОДО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВИКОРИСТАННЯ ЧУЖОГО МАЙНА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ. Economic and Law Paradigm of Modern Society, 56. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/23942/1/iegorova_scientific_journal_by_open_europe_article_2019_2.pdf#page=56

REFERENCES

1. OECD. (2021). Policy Framework for Investment in Special Economic Zones. OECD Publications.
2. Vlasenko L. (2022). Pravovi aspekty funktsionuvannia vilnykh ekonomichnykh zon v Ukraini. Ekonomichne pravo.
3. Havrylyshyn O. (2021). Teoretychni osnovy pravovoho rehuliuвання spetsialnykh rezhymiv. Pravo i ekonomika.
4. Zakharchenko S. (2023). Ryzky nerivnosti u spetsialnykh rezhymakh hospodariuvannia. Pravovi innovatsii.
5. Ivashchenko, I. (2023). Pravovyi rezhym subiektiv hospodariuvannia ta problemy yoho vdoskonalennia. Ustymenko Volodymyr, Dzhabrailov Ruslan. Pravove zabezpechennia, 130. URL: https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/195/V_Mamutov_4_Readings.pdf?sequence=3#page=130
6. Podoliak A. (2019) BUSINESS, С. О. Д. ShchODO PRAVOHO REZHymU VYKORySTANNIA ChUZhOHo MAINA U SFERI HOSPODARIuVANNIA. Economic and Law Paradigm of Modern Society, 56. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/23942/1/iegorova_scientific_journal_by_open_europe_article_2019_2.pdf#page=56

Semenyuk Volodymyr Mykolayovych
(Postgraduate student of PVNZ "European University")

Shevchenko Vadym Ivanovych
(Postgraduate student of PVNZ "European University")

TITLE OF THE ARTICLE

Abstract. *The article examines the concept of special regimes in the field of business, their legal nature, classification and role as a tool for stimulating economic activity. Particular attention is paid to the analysis of the regulatory and legal regulation of special regimes in Ukraine and the experience of other countries. The key advantages, risks and criteria for assessing the effectiveness of such regimes are identified. Recommendations are proposed for improving national legislation, taking into account international practice, as well as the principles of legal justice and transparency.*

Keywords: *special regimes, economic activity, free economic zones, innovation cluster, legal regulation, efficiency, international experience.*